

CZU 070:02(100)(082)=135.1

Revista *Lectura* (ISSN 2972 – 1393; ISSN-L 2972 – 1393), publicație a Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj, a văzut, pentru prima dată, lumina tiparului la sfârșitul anului 1990. Din 2022, a fost inițiată cea de-a III-a serie a revistei, într-un format nou, cu apariție anuală, exclusiv online. Echipa de redacție intenționează, prin această nouă inițiativă, să confere publicației Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj un conținut științific, dorind să producă o revistă de bibliologie și istorie locală, focalizată pe trei arii tematice: biblioteconomie și știința informării; istoria bibliotecilor, a cărții și a lecturii; istorie locală. Fiecare număr va cuprinde și o serie de recenzii ale unor publicații din aria de interes definită de profilul revistei. Revista poate fi accesată la adresa: https://new.bjc.ro/?page_id=3289.

Seria a III-a, nr. 1 (43), 2022

Numărul curent al revistei include 10 articole divizate pe cele trei arii tematice. Din secțiunea *Biblioteconomie și știința informării* merită atenție articolul *Literația pentru/în familie – de la teorie la practică*. Autoarea acestui articol, Anca Ioana DOCOLIN, și-a propus să definească conceptul de *literație* pentru/în familie, considerându-l „un concept multidimensional, care include totalitatea activităților de literație ce se desfășoară în cadrul familial, fiind un termen-umbrelă care descrie o gamă variată de programe care presupun implicarea membrilor unei familii în activități de literație”. În același timp, în articol se analizează programele de literație pentru familie care au fost dezvoltate în România, în ultimul deceniu, în diferite instituții de învățământ, accentul fiind pus pe profilul facilitatorului de literație pentru familie. Anume bibliotecarii din bibliotecile publice au acționat adesea ca facilitatori ai programelor de literație pentru familie, care au încurajat lectura cu voce tare, lectura intergenerațională și lectura de plăcere. În realizarea activităților lor, bibliotecarii au cooperat cu educatori, învățători, profesori,

artiști, scriitori și alți profesioniști. De asemenea, autoarea descrie pe scurt câteva proiecte interesante și de succes de literație pentru familie, care au avut loc în Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj. Scopul acestei abordări, realizate de Anca Ioana Docolin, nu este doar de a oferi câteva exemple de bune practici, ci și recomandări utile pentru cei care intenționează să implementeze astfel de activități.

Pe palierul bunelor practici ale Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj se încadrează articolul dnei Cristina VIDRUȚIU – *Blogul copiilor. Instrument online al Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj. Bilanț al celor 13 ani de activitate*, consacrat instrumentelor virtuale folosite de către bibliotecă. Din acest articol aflăm că în ansamblul instrumentelor de informare, promovare și oferire de produse și servicii online, propuse de către Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj, un loc aparte îi revine *Blogului copiilor* – un blog pentru copii, cu vârste cuprinse între 7 și 14 ani. Cifrele generoase legate de activitatea *Blogului copiilor* (doar în anul 2022 au fost înregistrate 77 858 de vizualizări) se datorează, pe de o parte, evoluției blogului de-a lungul celor 13 ani de existență, iar pe de altă parte, transformării digitale din anul 2020, ca urmare a pandemiei de COVID-19, care a presupus adaptarea vieții la noile condiții impuse de distanțare și transferul activității în mediul online. Autoarea aduce în vizorul comunității profesionale transformările și realizările acestui blog, menționând în final că „*Blogul copiilor* se distinge ca o parte esențială a serviciilor oferite de Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj, fiind o resursă valoroasă, complexă și accesibilă, aflată la un click distanță, menită să vină în sprijinul sau în continuarea procesului didactic, respectiv recreativ al copiilor”.

Din perspectiva istoriei bibliotecilor, a cărții și lecturii remarcăm articolul dnei Adriana SZEKELY – *Despre condiția cărții în România interbelică*, care abordează acest subiect sub două aspecte: cartea ca obiect comercial și ca mijloc de promovare culturală. Examinând cartea ca obiect comercial, autoarea prezintă pe scurt situația unor edituri, tipografii și librării remarcate pentru activitatea lor în perioada interbelică. Totodată, sunt conturate principalele subiecte de discuție legate de producerea și distribuția de cărți. Pentru a aborda cartea ca mijloc de promovare culturală, Adriana SZEKELY a prezentat două modalități prin care s-a încercat realizarea acestui scop cultural între cele două războaie

mondiale: promovarea cărții prin expoziții și celebrarea cărții prin diverse evenimente culturale, precum „Ziua cărții”, „Săptămâna cărții”, „Luna cărții”.

Library & Information Science Research (ISSN print: 0740-8188; ISSN online: 1873-1848) este o revistă interdisciplinară a Editurii Elsevier, primul număr al căreia a apărut în anul 1983. Conținutul revistei se concentrează pe procesul de cercetare în biblioteconomie și știința informației, în special pe prezentarea metodelor inovatoare și a cadrului teoretic, extensii sau aplicații specifice ale metodelor și instrumentelor bine-cunoscute. *Library & Information Science Research* publică articole de cercetare, în primul rând, din perspectiva științelor sociale. Revista este indexată în mai multe baze de date internaționale, inclusiv Scopus și Social Sciences Citation Index (Web of Science). Conținutul revistei poate fi accesat la adresa: <https://www.sciencedirect.com/journal/library-and-information-science-research>.

Volumul 45, nr. 3, 2023

Acest număr abordează probleme legate de serviciile bibliotecilor în timpul pandemiei de COVID-19, comportamentul de căutare a informațiilor în domeniul sănătății, impactul informațiilor despre sănătate și al factorilor culturali asupra sănătății imigranților, impactul bibliotecarilor școlari asupra performanțelor elevilor din ciclul primar la citire și matematică, evaluarea furnizorilor de cărți electronice în era bibliotecilor inteligente, diferențele de gen în selecția temei și metodei de cercetare în biblioteconomie și știința informării.

Bibliotecile publice au adoptat servicii inovatoare care adaugă valoare serviciilor prin promovarea de noi idei, tehnologii și resurse. Inovația poate primi un impuls suplimentar atunci când vine vorba de crize fără precedent precum COVID-19. Multe organizații, în special acele care interacționează cu publicul, nu erau pregătite pentru noua formă de muncă solicitată. Cu toate acestea, bibliotecile publice și-au transformat în mod creativ și inovator serviciile pentru utilizatorii și comunitățile lor. Deoarece bibliotecile publice trebuiau să fie mai inovative în furnizarea serviciilor și în găsirea de

soluții de muncă pentru a-și ajuta comunitatea, criza COVID-19 a fost văzută ca o oportunitate de a explora exemple empirice de servicii inovatoare ale bibliotecilor publice. Studiul *Servicii inovatoare ale bibliotecii publice în timpul pandemiei de COVID-19: aplicarea și revizuirea tipologiei inovației sociale (Innovative public library services during the COVID-19 pandemic: Application and revision of social innovation typology)*, aparținând unui grup de autori (Sue Yeon SYN, Donghee SINN și Sujin KIM), și-a propus să înțeleagă serviciile inovatoare ale bibliotecilor publice în timpul pandemiei și să ofere o tipologie care să reprezinte serviciile acestora. Pentru a identifica diferite tipuri de inovații în biblioteci, în timpul pandemiei, au fost colectate mesajele Twitter postate de 12 biblioteci publice din Statele Unite. Un total de 751 de tweet-uri au fost codificate cu etichete tematice în funcție de tipurile serviciilor și abordările privind inovația acestora. Pentru analiza serviciilor inovatoare autorii au folosit tipologia inovației sociale a lui Joseph Winberry și Devendra Potnis, care a fost revizuită pentru a arăta serviciile inovatoare ale bibliotecilor publice în circumstanțe de urgență. Rezultatele au arătat diferențe semnificative în categoriile de inovare socială și subiectele emergente. Tipologia revizuită a inovației sociale include nouă categorii majore de tipuri de servicii inovatoare ale bibliotecilor publice și oferă o actualizare a modului în care bibliotecile publice continuă să servească drept o resursă importantă a comunității prin abordări inovatoare. Această tipologie include următoarele tipuri de servicii inovatoare ale bibliotecilor publice: 1) învățare pe tot parcursul vieții, 2) răspunsuri în situații de urgență, 3) angajament civic, 4) dezvoltare economică, 5) sănătate, 6) diversitate și incluziune, 7) dezvoltare comunitară, 8) timp liber, 9) funcționarea bibliotecii. Autorii consideră că tipologia respectivă va fi utilă pentru cercetările de perspectivă în descrierea inovațiilor viitoare și evaluarea sustenabilității inovării serviciilor în epoca pandemiei.

Un alt articol de cercetare axat pe prestarea serviciilor pe timp de criză a fost semnat de Jacqueline KOCIUBUK și Rebekah WILLET. Studiul *„Bibliotecarii de servicii pentru tineret... nu sunt doar furnizori de cărți”: percepțiile educatorilor cu privire la valoarea serviciilor de bibliotecă publică în timpul pandemiei de COVID-19* (*“Youth service librarians... are not just providers of books”: Caregivers’ perceptions of the value of public library services during the COVID-19 pandemic*) scoate în evidență faptul că, în

timpul pandemiei de COVID-19, bibliotecile și-au adaptat serviciile pentru a răspunde nevoilor noi și în schimbare ale comunităților lor, dar au avut puține oportunități de a colecta date despre resursele necesare sau cele care au fost apreciate de familii în timpul acestei crize fără precedent. Pentru a înțelege modul în care educatorii au perceput valoarea resurselor de învățare oferite de bibliotecile publice, au fost realizate interviuri cu 26 de educatori. Pentru analiza interviurilor a fost adoptat modelul lui Kristian Sørensen, fiind examinate trei tipuri recurente de valoare: furnizarea de resurse, rolul bibliotecilor în comunități și promovarea capitalului social. Constatările au indicat că educatorii apreciau furnizarea de resurse, cum ar fi pachetele de cărți și programarea online. În plus, educatorii au avut o nouă apreciere pentru aspectul comunitar al bibliotecilor și pentru biblioteci ca furnizori de resurse sociale. În plus, educatorii au apreciat sentimentul de încredere pe care l-au simțit față de biblioteci și bibliotecari. Constatările au potențialul de a informa viitoarele procese de luare a deciziilor cu privire la furnizarea de resurse de învățare, în special în perioadele de criză.

Biblioteche oggi (ISSN 2421-3810) este o revistă lunară de informare profesională a editurii Editrice Bibliografica, care se axează pe activitatea bibliotecilor și se adresează bibliotecarilor din diferite tipuri de biblioteci. Revista tratează toate aspectele referitoare la managementul și dezvoltarea bibliotecilor în societatea informațională modernă: rolul bibliotecilor în politicile culturale, transformarea serviciilor influențată de noile tehnologii, procesarea documentelor și gestionarea colecțiilor, noile strategii de management, promovarea lecturii etc. Revista *Biblioteche oggi* a fost lansată în anul 1993 și conține articole de actualitate și de analiză aprofundată, eseuri despre biblioteconomie, sondaje, rapoarte și discuții pe subiecte profesionale, oferind cititorilor săi prilejul de meditație asupra noilor tendințe în biblioteconomie și știința informării. Accesul la varianta electronică a revistei: <http://www.bibliotecheoggi.it>.

Volumul XLI, nr. 3, aprilie 2023

În numărul respectiv al revistei au fost publicate 14 articole, o treime dintre care sunt consacrate unui subiect de actualitate – utilizarea inteligenței artificiale, inclusiv în biblioteci. Interesul pentru inteligența artificială (IA) este în creștere, chiar și în lumea bibliotecilor. În special, în ultima perioadă, atenția s-a concentrat asupra ChatGPT, un chatbot care a stârnit judecăți și reacții

contradictorii asupra capacității sale de a garanta informații corecte. Pentru bibliotecari care văd informația ca o resursă strategică pentru exercitarea activităților profesionale, este important să abordeze acest subiect. Din acest motiv, revista *Biblioteche oggi* a inițiat analiza acestui subiect pentru a crea o imagine mai precisă a instrumentarului ChatGPT.

Accesul la aceste tehnologii este fundamental pentru a cunoaște, a studia, a înțelege și, deci, a contribui la dezvoltarea lor. În articolele din acest număr al revistei se face o trecere în revistă a experiențelor și reflecțiilor.

În primul articol al ediției, *ChatGPT și primele semne ale noii revoluții (ChatGPT e i primi segni della nuova rivoluzione)*, autorul Lorenzo VERNA și-a propus să schițeze o imagine generală a relevanței și interesului modelelor lingvistice mari și a progreselor recente ale inteligenței artificiale în care se află ChatGPT, precum și a semnificației modelelor lingvistice mari în avansarea inteligenței artificiale. Lorenzo Verna menționează că societatea noastră trece printr-o perioadă de mari transformări. Cele mai recente modele lingvistice prezintă un interes considerabil datorită capacităților lor neașteptate, care sunt încă instrumente imature și necesită eforturi suplimentare pentru evoluția lor viitoare incertă. Pe măsură ce modelele lingvistice evoluează, acestea ar putea conduce la capacități deosebit de relevante, care ar putea redefini modul nostru de interacțiune cu mașinile și de abordare a anumitor probleme, de la educație la crearea de conținut, de la cercetare științifică la strategii economice. Deși nu există prea multă certitudine cu privire la posibilitățile reale de viitor, este important să ne asigurăm că următoarele modele de inteligență artificială sunt în conformitate cu obiectivele de bunăstare ale comunității. Din acest motiv, noi trebuie să reflectăm și să dezbatem aceste probleme, contribuind la progresul tehnologiei în direcția pe care o considerăm cea mai utilă și benefică pentru atingerea obiectivelor noastre.

Articolul *Inteligența artificială între etică și drepturi (Intelligenze artificiali tra etica e diritti)* se bazează pe conversațiile care au avut loc între Antonella De ROBBIO, autoarea acestui articol, și ChatGPT, un model de inteligență artificială creat pentru a interacționa conversațional ca un om, într-un fel de investigație internă

asupra propriei funcționări. Subiectele conversațiilor cu chatbot-ul au vizat aspectele proprietății intelectuale, biblioteconomia și știința informării, cu care autoarea este familiarizată. Protecția lucrărilor produse de ChatGPT, un subiect care l-a derutat, „relația” ambiguă a acestuia cu cărțile și literatura, sau producerea confuză și incompletă de rezumate în domeniul biblioteconomiei și științei informării, precum și examinarea distrasă și nesigură asupra Directivelor europene privind dreptul de autor, au făcut obiectul unor exerciții live cu participanții la cursul online „Managing Copyright in Library Services”, organizat în perioada februarie-martie 2023 de editura Editrice Bibliografica și susținut de autoare. Proliferarea de știri și articole despre fenomenul ChatGPT poate fi sinistă pentru numeroasele implicații etice și efectele asupra impactului viitor al acestor modele asupra vieții noastre. Prin urmare, este important să înțelegem mecanismele lor, deoarece numai datorită cunoștințelor putem controla ceea ce ne sperie. Oamenii trebuie să guverneze mașinile, iar aceasta necesită noi abilități pe care bibliotecarii trebuie să le adauge la setul de competențe profesionale. Dacă în secolul trecut automatizarea a înlocuit multe tipuri de muncă manuală, acum, odată cu apariția modelelor de inteligență artificială, în special a celor generative, activitățile intelectuale pot fi în pericol. Bibliotecarii au fost întotdeauna în centrul proceselor de schimbare, iar acest fenomen, acum larg răspândit, implică o schimbare a felului în care ne organizăm modul de a învăța și construim cunoștințele.

Este demn de atenție articolul lui Fabio Di GIAMMARCO – *Câteva întrebări pentru ChatGPT despre biblioteci și cărți (Alcune domande a ChatGPT su biblioteche e libri)*, care menționează că în dezbateră despre aplicarea tehnologiilor de inteligență artificială în biblioteci, printre numeroasele voci, poate fi interesant să ascultăm și „vocea” inteligenței artificiale. Acest lucru este acum posibil datorită aplicației de rețea bazate pe învățarea automată ChatGPT. În răspunsurile la întrebările adresate ChatGPT privind interacțiunea dintre inteligența artificială și lumea bibliotecilor și a cărților, cele mai frecvente recurențe au fost: ajutor, comunitate și date. Conform modelului de inteligență artificială chestionat, biblioteca, grație tehnologiilor IA, ar putea deveni un loc mai prietenos și mai convenabil pentru persoanele care caută informații. Cu toate acestea, chiar și în viziunea futuristă a unei biblioteci gestionate în mare parte prin sisteme IA, prezența bibliotecarilor,

potrivit ChatGPT, rămâne esențială deoarece bibliotecile nu se ocupă doar de cărți, dar primordial întâmpină și reunesc oameni din comunități și, prin urmare, doar atunci pot conecta oamenii cu resurse și servicii. Mai mult, prognoza pe termen lung a ChatGPT ne informează că, în mod special, cărțile vor continua să ofere cunoștințe, context bogat și profund, în timp ce algoritmi vor rămâne în domeniul proceselor, al predicțiilor și al identificării de noi modele. În ceea ce privește viitorul bibliotecilor, este foarte probabil ca acestea să continue să evolueze și să se adapteze pentru a răspunde nevoilor în schimbare ale comunităților lor și, prin urmare, vor continua să existe într-o anumită formă până în secolele viitoare.

Volumul XLI, nr. 4, mai 2023

Majoritatea articolelor din acest număr sunt consacrate activității bibliotecilor școlare. Astfel, Elizabeth BURNS, în articolul *Susținerea bibliotecilor școlare (L'advocacy delle biblioteche scolastiche)*, subliniază că participarea la activități de advocacy face parte din sarcinile bibliotecarilor școlari. Documentele-cheie ale asociațiilor profesionale (Asociația Americană a Bibliotecarilor Școlii, Asociația Americană a Bibliotecilor, IFLA etc.) oferă referințe utile pentru o activitate de advocacy

eficientă a bibliotecilor școlare care, pe lângă implicarea diferitelor componente ale școlii și comunității locale, este implementată prin revitalizarea poziției bibliotecarului școlar, consolidarea rolului didactic al unui bibliotecar școlar calificat, concentrarea pe inovație și demonstrarea importanței programului bibliotecii școlare în procesul de învățare al tuturor elevilor.

Următorul articol, semnat de Kathleen MORAN, *Influența asupra politicii bibliotecilor școlare prin advocacy bazată pe dovezi (Influire sulla politica per le biblioteche scolastiche attraverso un'attività di advocacy basata sulle evidenze)*, con-

tinuă ideea importanței activității de advocacy pentru bibliotecile școlare, oferind o imagine de ansamblu actualizată a situației bibliotecilor școlare din Irlanda și a campaniei de advocacy lansată în 2021 pentru ca toate școlile de la toate nivelurile să dețină o

biblioteca cu statut profesional. În ciuda eficacității demonstrate de proiectul-pilot „Junior Certificate School Programme Library”, lansat în 2002, doar 30 din 700 de școli medii au o bibliotecă cu un bibliotecar profesionist, iar proiectul ar trebui extins în toate școlile ca instrument care să permită și să promoveze potențialul fiecărui elev.

Reflecțiile autoarei Patricia LÜPERI din articolul *Concentrați-vă pe învățarea pentru a construi noi abilități (Puntare sulla formazione per creare nuove competenze)* se concentrează asupra faptului că, în ciuda unui număr de rezultate importante ale cercetării și al celor mai bune practici, mulți încă nu reușesc să înțeleagă firul comun care leagă biblioteca școlară de învățarea personală și colectivă. Speranța constă în faptul că Curriculumul Național poate sprijini dobândirea la scară largă a abilităților și competențelor necesare nu numai pentru gestionarea unei biblioteci școlare, ci și pentru dezvoltarea proiectelor de alfabetizare informațională pentru abilități digitale generative.

Articolul lui Giovanni SOLIMINE – *Împrumuturi digitale în școlile italiene (Il digital lending nelle scuole italiane)* își propune să verifice modul în care s-a consolidat oferta de cărți audio, cărți, ziare și reviste electronice în școlile italiene la câțiva ani după intrarea în vigoare a legii din iulie 2015, unul dintre obiectivele căreia a fost creșterea alfabetizării media în rândul elevilor și transformarea tehnologiilor digitale în instrumente didactice. Un punct de referință pentru aceste reflecții a fost *Curriculumul național pentru școala digitală*, care a identificat bibliotecile școlare ca un mediu de alfabetizare pentru utilizarea resurselor informatice digitale.

Articolul de fond din acest număr al revistei, *Cum rezistă comunitatea bibliotecilor din Ucraina agresiunii ruse (Come la comunità bibliotecaria ucraina sta resistendo all'aggressione russa)*, este consacrat bibliotecilor din Ucraina pe timp de război. Autoarea Oksana BRUY, Președinta Asociației Bibliotecarilor din Ucraina și Directoare a Bibliotecii Universității Politehnice din Kiev, menționează că Ministerul Culturii și Politicii Informaționale al Ucrainei a creat un site web cu informații actualizate despre instituțiile culturale ucrainene distruse de trupele ruse. La sfârșitul anului 2021, existau peste 30 000 de biblioteci, dintre care: 12 biblioteci naționale și de stat, circa 15 000 de biblioteci publice cu filiale, în jur de 15 000 de biblioteci școlare, 181 de biblioteci universitare, 270 de biblioteci ale institutelor de cercetare, 63 de

biblioteci pentru nevăzători. În prezent, nu se știe exact câte biblioteci sunt în Ucraina, câte cărți sunt și câți bibliotecari lucrează în acele biblioteci. Sunt sute de biblioteci închise, distruse și avariate de trupele rusești, și tot atâtea colecții de carte și echipamente informatice și tehnice, dar și mobilier distrus. În plus, un număr necunoscut de bibliotecari s-a mutat în alte orașe sau în străinătate, iar unii au fost uciși. Statistici noi și actualizate încă nu sunt disponibile. Cu toate acestea, cifrele sunt destul de grăitoare. Se știe că peste 500 de biblioteci publice și universitare au fost avariate și distruse, printre acestea se numără și trei biblioteci naționale și de stat: Biblioteca Națională a Ucrainei „V.I. Vernadsky”, Biblioteca Națională Științifico-Medicală a Ucrainei și Biblioteca Științifică de Stat „V.G. Korolenko” din Harkov, precum și aproximativ douăzeci și cinci de biblioteci universitare. Cifrele sunt în continuă creștere. De asemenea, potrivit Ministerului Educației și Științei, cel puțin 3 098 de instituții de învățământ au fost avariate de la începutul războiului; 438 dintre acestea au fost complet distruse. Și, întrucât fiecare școală din Ucraina are o bibliotecă, se poate concluziona că aceste cifre corespund aceluiași număr de biblioteci școlare.

Oksana Bruy remarcă că pentru a face față acestor provocări, în primul rând, s-a recurs la valorificarea puterii comunității bibliotecarilor ucraineni. Încă din primele zile ale invaziei, Asociația Bibliotecarilor din Ucraina a constituit o rețea, consolidând legăturile cu comunitățile de biblioteci locale și internaționale care s-au mobilizat pentru a ajuta bibliotecarii ucraineni care se află în circumstanțe dificile de viață. Activitățile Asociației Bibliotecarilor din Ucraina s-au concentrat pe asistența psihologică a bibliotecarilor și activități de dezvoltare a abilităților acestora.

În contextul analizei prezentate, autoarea a accentuat că unul dintre cele mai importante obiective ale Asociația Bibliotecarilor din Ucraina, care va fi realizat împreună cu comunitatea mondială, este salvarea colecțiilor bibliotecilor și a moștenirii culturale. În februarie 2023, au fost anunțate planurile de creare a Bibliotecii Naționale Digitale a Ucrainei. Proiectul este coordonat de Asociația Bibliotecarilor din Ucraina și este implementat sub auspiciile Ministerului Culturii și Politicii Informaționale al Ucrainei, cu sprijinul financiar al UNESCO și în cooperare cu IFLA și SUCHO (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online).

Rubrică susținută de dr. hab. prof. univ. Nelly ȚURCAN